

razumeti: Indra je zgubil svojo kraljestvo in Durvašen izgovori svoje prokletstvo čez Indrata, zato leva roka svari in grozé perst derži in na Indrata kaže. Tudi noša ni perziška, ampak čistoslavska. Za klamis (Chlamys) oglašeno oblačilo je horvatsko-slovenski gaban, in, kar nar lepše za slovenskost v ti noši pričuje, je, da oseba srajco s pasom opasano čez hlače nosi. Tako se še nosijo kranjski Dolenci dan današnji.

„Peto polje: Solnce (bolj po pravem solnčni bog) z razvito klamis kleče pa brez biča. Moška podoba, ki zraven njega stoji, poklada levo roko na njega; desna je raztegnjena, v kateri nekaj derži, kar je mošnji (?) podobno *). Tukaj vidimo ponižanega Indrata pred Braminom Durvašenom klečati. Desnica ne derži mošnje, to je venec, zastran katerega dara je nepazljivi Indra svoje kraljestvo zgubil.

Ena okolščina v tretjem polju tega kamna opisavčoma dvome vzrokuje, in ta je: zakaj Merkur s petasom na glavi in kaduceom v roki, nad solnčnim bogom viseč, se je sim postavil. Že smo rekli, da so stari Rimljani Merkura tudi kot solnčnega Boga častili. Slovenski Norican ga je za tega voljo znal v svoje častje sprejeti, ker tudi v versto solnčnih bogov spada. Pa zna ta podoba tudi Višnu biti. Ako podobno prav pogledamo, vidimo, da to ni pravi petasus (krilat šišak), marveč, da krili iz glave rasete. Krila pa so tudi vlastitost Višnuta. Okoli palice oviti kači, kateri opisatelja za Kaducej imata, znata predstavljati kači Kaliga in Sessen, kateri je Višnu premagal. In ako bi ravno to Merkur bil, je to le znamenje akomodacije, kakor jo tudi pri Rimljanih najdemo.

Nikakor pa ti obrazi ne spadajo v Mitrovo častje, kakor g. opisatelja mislita. Zaznamek Mitrov je zmiraj tur (bik, bivol). Ime Mitras se izpelja iz Mihi-tur, Maha-tur, to je, veliki tur, bik, bivol (Büffelochs), kateri je v iztoku simbol solnca bil, in kteremu so za tega voljo božjo čast skazovali.

(Konec sledi.)

Kratkočasnica.

Nedelja in delavniki po turški pratiki.

Na Turškem je prišla leta 811 (po kristianskem številu v letu 1412) neka pesem pod imenom Šemsijet ali Mulhimet na svetlo, v kateri je pratika za Turke tako mikavno popisana bila, da je že zavolj nje omenjena pesem slovela krog in krog.

Ker se ravno zdaj od Turkov na svetu naj več govori, podamo častitim bravcom razlaganje nedelje in delavnikov po turški pratiki. Naj iz tega sodijo, kako stare so vraže po vsem svetu.

Tako govori pratikar:

Sabota je za preroke nesrečin dan, ker več naj imenitnejših prerokov je ta dan od svojih sovražnikov prekanjenih bilo, na priliko: Jusuf, Salih, Noah, Moses, Mahomed. Pred Mahomedom se ta dan ni imenoval Sebet (Sabat), ampak Šiar.

Nedelja je dan za poljsko delo; kdor hoče zidati, naj ta dan začne; ta dan naj se začne napravljati verti in naj se sadi drevje, ker ta dan se je počelo stvarjenje sveta.

Pondelj je dan kupčije, pred vsem pa dan potovanja. Jetro se je podajal ta dan na svoje kupčijske pota; Mahomed je potoval ta dan iz Meke v Medino, Abraham je temeljni kamen postavil ta dan Kabi; Moses

je šel ta dan na goro Sinaj in Enoh proti nebesom. Pred Mahomedom se je imenoval ta dan Ehwen; ta dan si nohte porezovati, ni pametno. Kdor se peča z umetnostmi in znanstvi, naj se posebno v pondeljkih pridno uči, in kmalo se bo zuril in mojster postal. (Naši sedanjí rokodelci in delavci so si o tem dnevu s Turki ravno navskriž — dan današnji je pondelj — Blaumontag).

Torek je kervavi dan, zato, ker je izraelsko ljudstvo kravo zaklalo, Kajn je Abelja ubil, Farao vse svoje vozove razbil. Zato je ta dan posebno dober za pušati ali rožice nastavljati, pa ne nohtov porezovati, ker se človek lahko ta dan do kervavega vreže. Pred Mahomedom se je ta dan imenoval Džebbar, to je, silnik, katero ime se z latinskim „dies martis“ zlo vjema.

Sreda je naj nesrečniši dan celega tedna; ta dan so bili Audž (velikan, kteremu je v obnem potopu voda le do gležna segla), Farao, Nimrod, Kora, ljudstvo Salihovo, Hudovo in Lotovo, pleme Aadovo in Temudovo pogubljeni. Naj bolje, kar se ta dan storiti zamore, je se kopati (menda v spomin v rudečem morji potopljene faraona).

Četertek. Mahomed je rekel, da ta dan je dober za opraviila in pomoč v sili zadobiti, ker ta dan je šel on v Meko, Moses v Egipt, bratje Jožefa so prišli k Jožefu, Jakob je vidil spet Benjamina in Jusufa, Abraham je podaril Sari na njeno prošnjo Hagaro. Vse je ta dan dobro storiti, le pušati ne. Staro ime četrtega je bilo Munis pred Mahomedom.

Petek je dan vžitka in porók. Ta dan se je Adam oženil z Evo, Salomon z Balkiso, Jusuf s Sulniho, Moses s Sisoro, Mahomed s Kadišo in Aišo, Ali s Fatimo.

Po tem se ima po turških vražah v nedeljo zidati, v pondeljku popotovati, v torkih živina klati, v sredo se kopati, v četrtek velike in mogočne gospode v potrebi pomoči prositi, v petek se ženiti.

Vsak naših bravcov se bo smejal tem neumnostim starih Turkov, — al koliko nič manj neumnih vraž je še dan današnji med nami! Na priliko: je dosti tacihi ljudi, ki bi za noben dnar v petek nič novega ne začeli, se na pot podali itd.

Novičar iz slavenskih krajev.

Iz Sesane se naznanja „Terž. čas.“, da je bil 15. t. m. ondi veliki zbor primorskega društva za pogojozdovanje Krasa. Kakor se iz pomenkov tega zbora vidi, še društvo ni popolnoma v djanje stopilo. Za pretres nove osnove društvenih postav so bili izvoljeni gosp. Fr. Marušič, magistratni asesor v Terstu, gosp. Alojzi Polaj, c. k. okrajni komisar v Sesani, gosp. Martin Pasič, fajmošter na Občini, gosp. Anton Ukmar, fajmošter v Tomaji, gosp. Jožef Samsa, župan v Rodiku, gosp. Anton Fabiani, župan v St. Danielu in gosp. Balant Kovačič, župan v Komnu. — Dalje je bilo sklenjeno, da društvo za pogojozdovanje Krasa hoče samosvojno ostati in da se zavolj krajnih razločkov ne more zediniti z društvom gojzdnarskim planinskim. Na zadnje je bil dozdani odbor proščen: naj ostane tako dolgo, da bojo nove postave poterjene, in ko so se vsi ti želji vdali, je bilo zbora konec.

Iz Železnikov se piše „šolsk. prij.“, da ste pretleko šolsko leto bile na Krajnskem dve šoli za učiteljske pripravnike (preparande), ena v Ljubljani, druga v Idrii. Pripravnikov je bilo v Ljubljani 6, med kterimi sta le 2 svoje preskušnje dostala. Žalostno število! V Idrii jih je bilo 13, toda le tudi 3 so doveršili svojo nalogo. Število Krajnskih pripravnikov ne obeta ravno vesele prihodnosti našim šolam, al temu se ni čuditi, ker dandanašnji ga ni revnešega kruha, kakor je kruh ljudskih učiteljev. V ravno tem dopisu je gosp. Jakob

*) Kärnthens römische Alterthümer in Abbildungen vom Landrath Jabornegg v. Altenfels und Alfred Graf Christalnigg. Heft I. Tab. IV. Fig. 1. Pri tej priložnosti prosimo precastita izdavatelja, naj bi skoro več zvezkov izdati blagovolila. Pis.

Mencingar, učitelj v Zgornih Gorjah na Gorenkem po pravici močno pohvaljen.

Iz Ljubljane. J. P. Čez 100 hišnih gospodarjev in deležnikov nedavnej kupljene mestne kosarne v Ternovem se je zbralo 20. t. m. na strelišu, da so volili odbornike, katerim bo oskerbnitvo te naprave izročeno. Izvolili so 9 odbornikov, namreč gospode: Baumgartnar-ja, Ambrož-a, Nušak-a, Střzelba, Eržen-a, Košir-ja, Jož. Pleiweis-a, Fr. Souvan-a in Šusteršič-a; zraven teh pa še 4 namestnike, namreč gospode: Mayerhold-a, Seunig-a, Schreyer-ja in Rösman-a. Po osnovi družbinih postav so izvoljeni odborniki izmed sebe volili gosp. Ambroža za vodja, in gosp. Eržen-a za dnarničarja. Odbor bo izdelal sedaj postave, po katerih se bo ta družba ravnala, in vsi lastniki te kosarne bojo podpisali kupno pismo, po katerim bojo hiše vseh deležnikov vtalulirane na posestvo te kosarne. Dosedaj znese podpis vkvartiranih vojakov okoli 500; pa jih bo gotovo v kratkem še več. Velike hvale vredna je ta naprava, po kateri so si tisti gospodarji, ki so v družbo stopili, za majhin denar zagotovili oprostenje svojih hiš vojaškega vkvartiranja za vekomaj, — vkvartirani vojaki pa bojo tudi močno zadovoljni s tem stanišem.

Iz Ljubljane. Srečni prihod novih misionarjev v Aleksandrio, ki so ga „Novice“ že unidan naznanile po pismih Lloydovega parobroda, potrdi sedaj tudi pismo gosp. Jerana od 4. t. m., ki ga je iz omenjenega mesta poslal gosp. vredniku „Danice“. Gosp. dr. Knob-leher je nove misionarje pričakoval v Aleksandrii, od kodar so vsi skupej okoli 12. t. m. odrinili naprej v Kairo. — Z žalostjo zvemo, da je gosp. Juri Plemel, fajmošter v Zaplani, priden dopisovavec „Novicam“ 17. t. m. po dolgo terpeči pljučni jetiki umerl. Lahka mu zemljica bodi! — V prvi razred latinskih šol je stopilo letos 108 učencov; v vseh osmerih razredih jih je 440. 5 učiteljev pa manjka za Ljubljanski gimnazij, katerih izvolitev se vsaki dan pričakuje. Že prvošolcem se bo sedaj čast godila, da jih bojo učitelji onikovali.

Novičar iz mnogih krajev.

Po slovesnem ogledu ogerske krone 20. t. m. se je presv. cesar še tisti dan nazaj v Olomuc podal, kamor 24. t. m. tudi rusovski car pride. Govori se, da car rusovski tudi iz tega namena pride v Olomuc, da se bo osebno pogovoril zavolj turške zadeve. — C. k. ministerstvo nauka je po celem cesarstvu zapaziti dalo vse tiste kraje, kateri se štejejo k faram, v katerih doz-daj še ni ljudskih šol. — Horvaška dežela bo nek po novi osnovi razdeljena v 5 komitatov: v Zagrebški, Vараždinski, Reški, Posuški in Oseški. Kriški odpade. — Tudi čbelni pik zna včasih nevarin biti; neko ženo v Rempesgrinu je unidan čbela v zatilnik pičnila blizo desnega ušesa; „tolikrat me je že ktera čbela pičnila — pravi — pa nikdar mi ni še tako slabo bilo po piku“. V silnih bolečinah se verže na posteljo in za malo časa — umerje. — Neizrečena dobrota bi bila za človeštvo, ako se poterdí prečudna novica, katero naznanjajo učeni francoski časniki, da je namreč dr. Burg gotov pomoček najdel zoper kolero, ki ste kotlovina (kufer) in jeklo. Skušnje v letu 1832 in 1849 so namreč učile, da noben delavec, ki je imel s kufrom in jeklom opraviti, ni za kolero umerl, ker kotlovina umori kolero (?). Dr. Burg ozdravlja za kolero bolne s tem, da jim okoli rok in nog dene kufrene in jeklene rinke. Akademia za vednosti pretresuje sedaj to najdbo. — Žitna cena se ponižuje v Odesi; že je ondi to-

liko žita, da ne véjo kam z njim, in še se ga veliko pričakuje. — Po posebnem ukazu si je rusovski car pridjal naslov (ime): „bogaboječi gospod“, cesar-riči pa „bogaboječa gospá“, — carjevičem je pridjal ime „pravovérni gospod“, carjevičnjam pa „pravovérna gospá“. — Po enoglasnem naznanilu vseh časnikov so strune v Carigradu tako napete, da se mora kmalo slišati, kako se bo turška reč končala: ali bojo namreč premagali pomirivni sveti poročniki avstrijske, francoske in angleške vlade, ali pa mogočna domača stranka, ki sultana tiši v vojsko. 8. t. m. se je podalo več veljavnih Turkov s pismom s 1000 pod-pisi k sultanu, da naj vojsko napové Rusom. Ko sta angleška in francoska poročnika to zvedila, sta beržšla k sultanu in mu ponudila armado na pomoč v sili; naj tedaj dovoli, da smejo angleške in francoske barke pred Carigrad priti. Ker so Turki zaupanje do Angležev in Francozov zgubili, bojo, če se v Carigradu kakošna prekucija začne, tudi po sili prijadrale barke v Carigrad.

Balatino jezero.

(Beraška pesem *).

Zapovedal gospod Bog
Trem naj večim angelom:
„O vi, moji angeli,
„Tri nebeški vojvodi,
„Pojdite z néba na zemljo,
„Napravite guslice“¹⁾
„Od suhega javora,
„Pa hodite po svetu,
„Kakor čbela po cvetu,
„Od božjega prozora
„Do sončnega zahoda,
„Ter skušajte vse vére,
„Vse po redu gradove,
„Zna li vsakdo za boga
„I za njegovo ime“.

Pa so išli angeli
Z neba doli na zemljo,
Napravili guslice
Od suhega javora,
Pa hodili po svetu,
Kakor čbela po cvetu,
Od božjega prozora
Do sončnega zahoda,
Ter skušali vse vére,
Vse po cvetu gradove;
Vsakdo je znal za boga
I za njegovo ime.

Ko so prišli pred dvore
Bogatega Gavana,
A tako se dogodi

Lih u sveto nedeljo
Letni danak dopoldne.
Noge so jih bolele,
Roke jim se vtudile
Od samsov²⁾ se braneči.
Ko izide Jelena,
Ponosita gospoja,
Pred njo grejo dvorkinje
Za njo ido sluskinje,
Na glavi ji pavuni,
S perutni ji hlad čine;
Pa iznese Jelena
Ponosita gospoja
Ogoreli kraj hleba,
Kar je v petek mešeno
U saboto pečeno
U nedeljo vadenó.
To ne daje Jelena,
Kakor gospod miluje,
Nego verže Jelena
Z desne noge papučo³⁾
„To imate, ubožci!“
„Kakovi je le vaš bog,
„Ki nemore hraniti
„Svoje sluge pri sebi,
„Več jih šalje⁴⁾ do mene?
„Ja mam boga na domu
„Koji mi je napravil
„Od olova⁵⁾ dvorove
„I sreberne stolove,
„Stvoril marvo⁶⁾ i blago“.

(Konec sledi.)

*) To pesem pojejo vsi slepi po celem Jugoslavenstvu. Da so jo prosjaki izmislili, so dokazi v nji živo popisani uzroki in nasledki za beraško mavho vkrojeni. Vidi se pa tudi, da imajo slovanski berači pevskega duha.

1) Gusle (gosle) slepih so enake velikim lesenim kuhalicam; imajo večí del le po eno struno (žico) iz žime. Ravno tako tudi ločec (ločen), s katerim se dergne po rečni struni. Vsi slepci pa ne pojejo svojih pesem na enaki način; eni pojejo nekoliko vèrstic, po tem to isto ponavljajo z goslami; drugi pa s svojim glasom prilagajajo godeči struni. Ako ima slepec prijetno gerlo in da zná zgodovinskih pesem, ga obstane ob sejmih grozno velika množica, ki ga radovedna posluša.

2) Samsov, Sauhund.

3) Papuča, počma, pašmaga, Pantofel.

4) Šalje ali pošlje.

5) Olova ali svinca.

6) Marva ali živina.

Poprava.

V 76. listu „Novic“ v članku: „Starozgodovinski pomenki“ se ima brati: **МАРОБОТ** namest **МАРОЕОТ**.